# SCENARIUSZ ZAJĘĆ

Przedmiot/zajęcia: zajęcia rozwijające kompetencje społeczne / godzina wychowawcza

Klasa: klasa VI-VIII, szkoła podstawowa

Liczba godzin: 1 dydaktyczna (45 min)

Cel/temat: Czy można porozumiewać się bez mówienia? Odkrywamy niezwykłe sposoby komunikacji AAC

Kryteria sukcesu:

- Uczeń wyjaśnia, czym jest komunikacja alternatywna (AAC) i dla kogo jest stosowana
- Uczeń wie, czym jest Polski Język Migowy (PJM) i dla kogo jest stosowany
- Uczeń potrafi pokazać i zapisać swoje imię alfabetem palcowym przy użyciu translatora internetowego
- Uczeń korzysta ze słownika wideo internetowego (Spread the Sign)
- Uczeń jest świadomy, że w różnych krajach funkcjonują odmienne języki migowe
- Uczeń rozumie znaczenie komunikacji niewerbalnej oraz dostrzega jej rolę w budowaniu relacji z innymi ludźmi

Materiały/pomoce dydaktyczne

- Komputer/tablet z dostępem do internetu
- Projektor lub tablica multimedialna
- Słownik internetowy języka migowego Spread The Sign (materiał online dostępny pod adresem: https://www.spreadthesign.com), dostęp 01.06.2026 r.
- Translator alfabetu migowego do zapisu graficznego znaków (materiał online dostępny pod adresem: https://translator.sle.pl/slownik_migowy.html), dostęp 01.06.2026 r.
- Komunikacja alternatywna (AAC). Plansza 1,
- Dobre zachowanie. Rys nr 1,
- Komunikacja alternatywna PJM. Plansza 2,
- Alfabet migowy – Karta nr 1,
- Karty z zakodowanymi wyrazami w alfabecie migowym (wykreślanka) – Karta nr 2.



Dofinansowane przez Unię Europejską

Przebieg zajęć:

## 1. Wprowadzenie

**Czynności nauczyciela**:

- Wita uczniów i przedstawia temat zajęć
- Pokazuje proste gesty naturalne (np. cisza – palec na ustach, chodź – przywołanie ręką, brawo)
- Zadaje pytanie: „Czy można się porozumiewać bez słów?”
- Zapisuje odpowiedzi uczniów na tablicy

**Czynności ucznia**:

- Obserwuje gesty nauczyciela
- Odgaduje ich znaczenie
- Bierze udział w krótkiej dyskusji

## 2. Opis aktywności

**Cel:** Uczeń poznaje pojęcie komunikacji alternatywnej AAC w tym PJM.

**Czynności nauczyciela**

- Wyjaśnia, czym jest komunikacja alternatywna AAC (Plansza 1, rys. nr 1)
- Przedstawia PJM jako język wizualno-przestrzenny (Plansza 2)
- Omawia, dla kogo stosuje się PJM (osoby niesłyszące, niemówiące, z autyzmem) – Plansza 1
- Podaje ciekawostki - Plansza 2

**Czynności ucznia:**

- Słucha i zadaje pytania
- Podaje własne przykłady komunikacji bez słów
- Notuje najważniejsze informacje

## 3. Opis aktywności

**Cel**: Uczeń ćwiczy komunikację niewerbalną i poznaje podstawy języka migowego.

**Czynności nauczyciela**:

- Prowadzi ćwiczenie „Rozumiemy się bez słów” (zakaz mówienia, porozumiewanie się za pomocą gestów i znaków, można pokazać jeden gest)
- Dzieli uczniów na dwójki



Dofinansowane przez Unię Europejską

- Instruuje, jak korzystać ze słownika internetowego Spread The Sign (materiał online dostępny pod adresem: https://www.spreadthesign.com), dostęp 01.06.2026 r.

  **Instrukcja dla uczniów:**

  **1.** Otwórz stronę: https://www.spreadthesign.com

  **2.** Wpisz wybrany wyraz w polu wyszukiwania na stronie.

  **3.** Naciśnij Enter lub kliknij ikonę wyszukiwania.

  **4. Obejrzyj wynik tłumaczenia.**

  Porównuje znaki migowe w różnych językach.

- prosi o zapisanie imienia alfabetem palcowym za pomocą translatora (materiał online dostępny pod adresem: https://translator.sle.pl/slownik_migowy.html), dostęp 01.06.2026 r.
  Instrukcja:
  **1.** Otwórz stronę: https://translator.sle.pl/slownik_migowy.html
  **2.** W polu wyszukiwania wpisz wyraz, który chcesz pokazać za pomocą alfabetu palcowego migowego, wpisz kolejno każdą literę wyrazu (np. dla słowa „LAS" wyszukaj: L, A, S).
  **3.** Kliknij przycisk wyszukiwania lub naciśnij klawisz Enter.
  **4.** Przyjrzyj się ułożeniu dłoni dla każdej litery i zapamiętaj znaki.
  **5.** Pokaż wyraz, prezentując litery jedna po drugiej zgodnie z alfabetem palcowym migowym.
- organizuje krótką zabawę/quiz - odgadywanie/rozkodowywanie ukrytych wyrazów w wykreślance (karta nr 2) z pomocą alfabetu migowego (karta nr 1)

**Czynności ucznia**:

- komunikuje się bez słów
- pracuje w dwójkach, pokazują sobie wymyślone gesty i odgadują gest
- wyszukuje znaki w słowniku Spread The Sign (mama, dom, dziękuję, proszę, cześć, dzień dobry, do widzenia)
- porównuje różnice między językami migowymi (porównuje znaki w PJM z ASL-amerykański, z chińskim, z francuskim, uczniowie sami mogą wybierać kraj), naśladuje gesty na podstawie słownika wideo
- naśladuje nauczyciela w miganiu wybranych liter
- zapisuje np. swoje imię alfabetem migowym za pomocą translatora graficznego
- bierze udział w quizie/zabawie



Dofinansowane przez Unię Europejską

## 4. Podsumowanie i refleksja

**Czynności nauczyciela**:

- zadaje pytania podsumowujące:
  - czym jest PJM?
  -komu pomaga komunikacja alternatywna?
- podkreśla znaczenia empatii i różnorodności
- udziela informacji zwrotnej uczniom

**Czynności ucznia**:

- odpowiada na pytania
- dzieli się wrażeniami z zajęć
- formułuje wnioski

## Uwagi dotyczące edukacji włączającej:

Przykład

- **Dla uczniów z trudnościami komunikacyjnymi:** stosowanie komunikacji wizualnej, gesty i przykłady, wydłużenie czasu odpowiedzi
- **Dla uczniów z ASD:** jasna struktura zajęć, przewidywalność działania, ograniczenie bodźców, instrukcje krok po kroku
- **Dla uczniów z trudnościami poznawczymi:** upraszczanie poleceń, powtarzanie instrukcji, praca w dwójkach
- **Dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość wykonywania zadań w dostosowany sposób (np. wskazanie zamiast migania)
- **Dla uczniów z dysleksją:** działanie praktyczne, wsparcie wizualne
- **Dla uczniów z ADHD:** częsta zmiana aktywności, elementy ruchowe, krótkie zadania, angażujące formy pracy



Dofinansowane przez Unię Europejską

## Bibliografia/Netografia:

Scenariusz powstał na podstawie doświadczeń zebranych podczas realizacji międzynarodowego projektu INTEGRA w ramach programu Erasmus+.

*Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji w Warszawie. Unia Europejska ani podmiot udzielający dotacji nie ponoszą za nie odpowiedzialności.*

**Bibliografia**

1. Kotowicz, J., Woll, B., & Morgan, G. (2024). Testing the bilingual advantage for executive function: Insights from hearing children who are native singers. International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, 27(8), 1099–1113.

2. Szczepankowski, B. (1988). Język migowy w szkole.

3. Nosko – Goszczycka, M. (2019, 2021). *AAC dla każdego. Poradnik dla rodziców i terapeutów.* Gdańsk: Harmonia Universalis.

4. von Tetzchner, S., Martinsen, H. (2002). *Wprowadzenie do wspomagających i alternatywnych sposobów porozumiewania się. Nauka znaków oraz używania pomocy komunikacyjnych przez dzieci, młodzież i dorosłych z zaburzeniami rozwojowymi.* Warszawa: Stowarzyszenie *„Mówić Bez Słów”.*

**Netografia**

1. ARASAAC. (b.d.).
Zasoby znaków graficznych oraz materiałów wspomagających komunikację i rozwój poznawczy osób doświadczających trudności komunikacyjnych. PictogramAgenda: https://webapp.pictogramagenda.es/home (dostęp: 01.06.2026 r.).

2. MIGAJ.eu. (b.d.). Polski alfabet palcowy – daktylografia. https://www.migaj.eu (dostęp: 01.06.2026 r.).

3. Ośrodek Rozwoju Edukacji. (b.d.).
Materiały dotyczące edukacji włączającej i komunikacji alternatywnej (AAC).

4. SLE.pl. (b.d.). Słownik języka migowego.
https://translator.sle.pl/slownik_migowy.html (dostęp: 01.06.2026 r.).

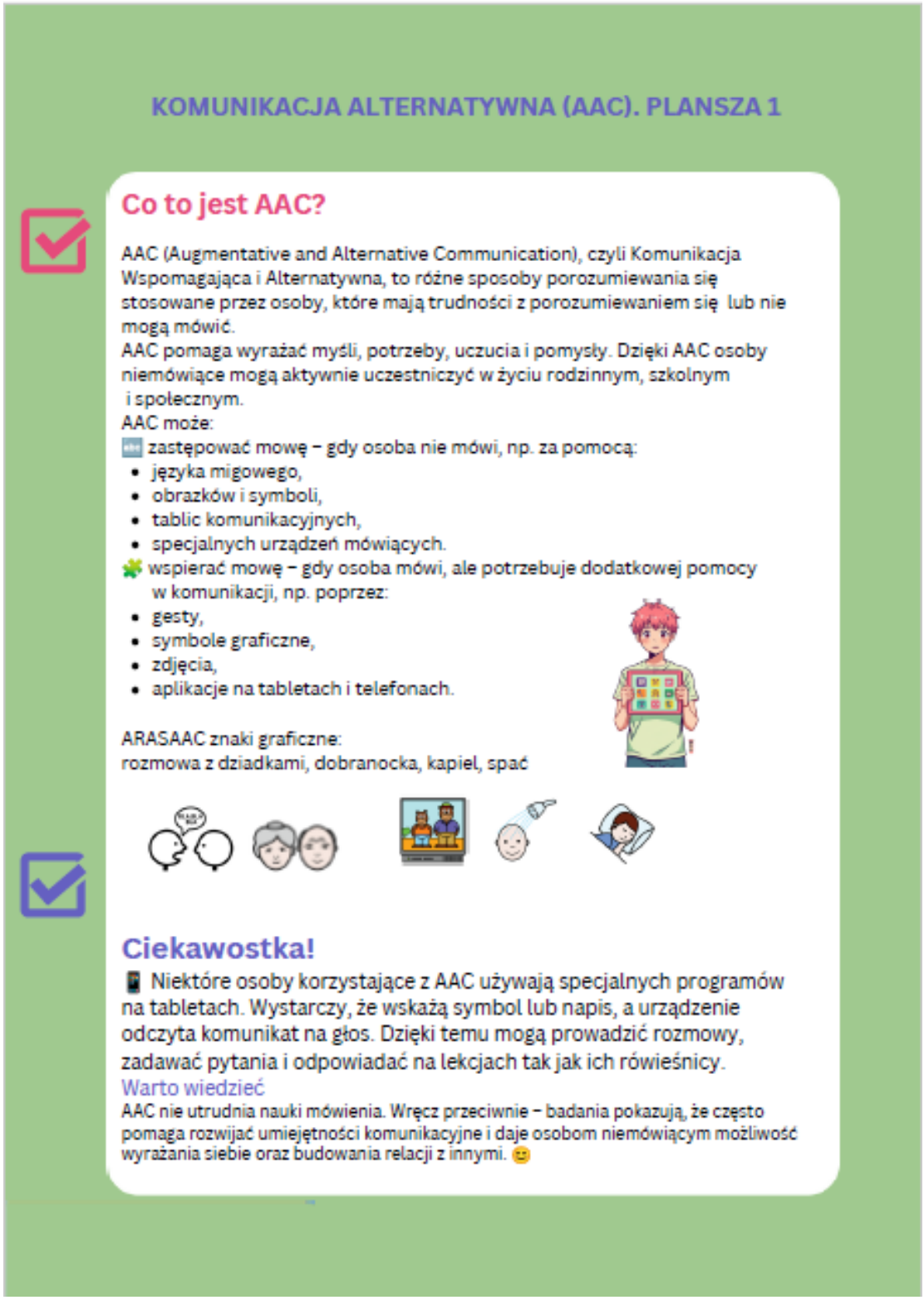
5. SpreadTheSign. (b.d.). Słownik języka migowego. https://www.spreadthesign.com (dostęp: 01.06.2026 r.).



Dofinansowane przez Unię Europejską

**Załączniki**

1. Komunikacja alternatywna (AAC). Plansza 1



KOMUNIKACJA ALTERNATYWNA (AAC). PLANSZA 1

## Co to jest AAC?

AAC (Augmentative and Alternative Communication), czyli Komunikacja Wspomagająca i Alternatywna, to różne sposoby porozumiewania się stosowane przez osoby, które mają trudności z porozumiewaniem się lub nie mogą mówić.
AAC pomaga wyrażać myśli, potrzeby, uczucia i pomysły. Dzięki AAC osoby niemówiące mogą aktywnie uczestniczyć w życiu rodzinnym, szkolnym i społecznym.
AAC może:
🔤 zastępować mowę – gdy osoba nie mówi, np. za pomocą:

- języka migowego,
- obrazków i symboli,
- tablic komunikacyjnych,
- specjalnych urządzeń mówiących.

🧩 wspierać mowę – gdy osoba mówi, ale potrzebuje dodatkowej pomocy w komunikacji, np. poprzez:

- gesty,
- symbole graficzne,
- zdjęcia,
- aplikacje na tabletach i telefonach.

ARASAAC znaki graficzne:
rozmowa z dziadkami, dobranocka, kapiel, spać

## Ciekawostka!

📱 Niektóre osoby korzystające z AAC używają specjalnych programów na tabletach. Wystarczy, że wskażą symbol lub napis, a urządzenie odczyta komunikat na głos. Dzięki temu mogą prowadzić rozmowy, zadawać pytania i odpowiadać na lekcjach tak jak ich rówieśnicy.

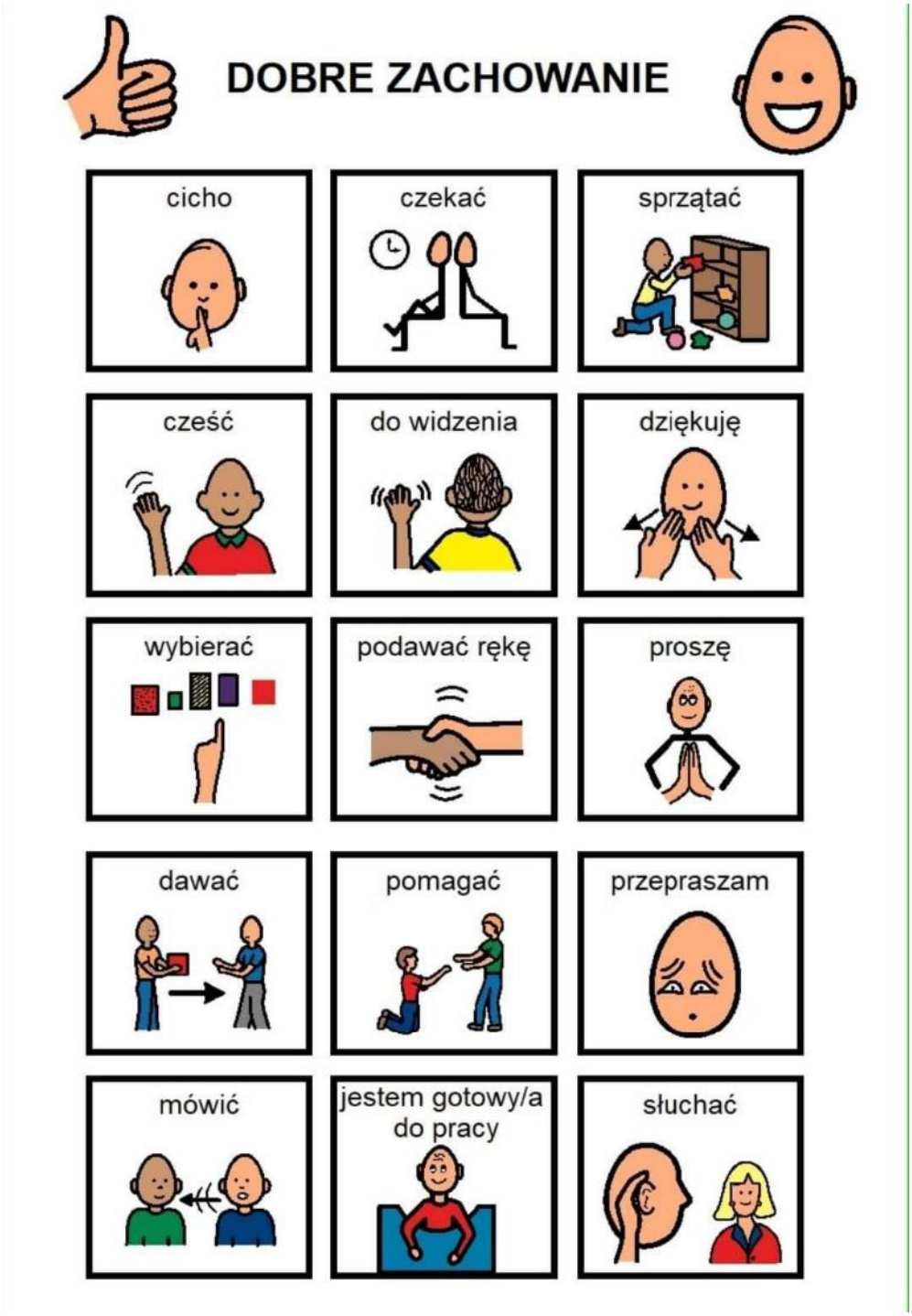
Warto wiedzieć

AAC nie utrudnia nauki mówienia. Wręcz przeciwnie – badania pokazują, że często pomaga rozwijać umiejętności komunikacyjne i daje osobom niemówiącym możliwość wyrażania siebie oraz budowania relacji z innymi. 😊



Dofinansowane przez Unię Europejską

2. Dobre zachowanie. Rys nr 1.




**Rys. 1**
Źródło: Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niewidomych i Słabowidzących „Tęcza", materiały dostępne w internecie, dostęp: 01.06.2026.



Dofinansowane przez Unię Europejską

3. Komunikacja alternatywna PJM. Plansza 2

## KOMUNIKACJA ALTERNATYWNA PJM. PLANSZA 2

### PJM – język wizualno-przestrzenny

PJM (Polski Język Migowy) to naturalny język używany przez osoby Głuche w Polsce.
To nie jest "pokazywanie słów po polsku", ale odrębny język!

### Cechy PJM



- 👁 wizualny – odbierany wzrokiem
- 🤲 przestrzenny – wykorzystuje ruchy rąk, mimikę i położenie ciała
- 😀 bogata mimika – twarz przekazuje emocje i znaczenie
- 🧩 ma własną gramatykę (inną niż język polski)

### Ciekawostki

**MNISI POROZUMIEWALI SIĘ ZNAKAMI JUŻ PONAD 1000 LAT TEMU**
W ŚREDNIOWIECZNYCH KLASZTORACH CZĘŚĆ MNICHÓW MIAŁA OBOWIĄZEK ZACHOWYWANIA CISZY PRZEZ WIELE GODZIN DZIENNIE. ABY SIĘ KOMUNIKOWAĆ, OPRACOWALI SYSTEM SETEK ZNAKÓW WYKONYWANYCH RĘKAMI. NIE BYŁ TO JESZCZE WSPÓŁCZESNY JĘZYK MIGOWY, ALE JEDNA Z JEGO HISTORYCZNYCH WERSJI.

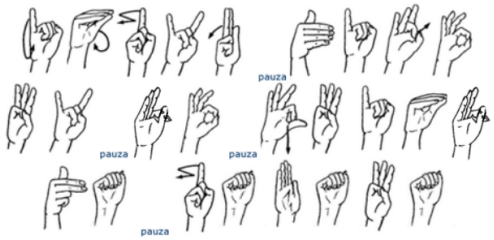
**JĘZYK MIGOWY NIE JEST UNIWERSALNY**
TAK SAMO JAK ISTNIEJĄ RÓŻNE JĘZYKI NARODOWE, ISTNIEJĄ RÓWNIEŻ RÓŻNE JĘZYKI MIGOWE. POLSKI JĘZYK MIGOWY (PJM), AMERYKAŃSKI JĘZYK MIGOWY (ASL) CZY FRANCUSKI JĘZYK MIGOWY RÓŻNIĄ SIĘ MIĘDZY SOBĄ. NA ŚWIECIE UŻYWA SIĘ PONAD 300 JĘZYKÓW MIGOWYCH.

**ISTNIEJE MIĘDZYNARODOWY JĘZYK MIGOWY**
GDY OSOBY GŁUCHE Z RÓŻNYCH KRAJÓW SPOTYKAJĄ SIĘ NA MIĘDZYNARODOWYCH WYDARZENIACH, CZĘSTO KORZYSTAJĄ Z UPROSZCZONEGO SYSTEMU ZNAKÓW ZWANEGO INTERNATIONAL SIGN.

**DZIECI W NIKARAGUI STWORZYŁY NOWY JĘZYK MIGOWY**
W LATACH 80. XX WIEKU GRUPA GŁUCHYCH DZIECI, KTÓRA WCZEŚNIEJ NIE MIAŁA WSPÓLNEGO JĘZYKA, SAMODZIELNIE STWORZYŁA NOWY JĘZYK MIGOWY. TO JEDEN Z NAJBARDZIEJ NIEZWYKŁYCH PRZYKŁADÓW NARODZIN NOWEGO JĘZYKA OBSERWOWANYCH PRZEZ NAUKOWCÓW.

**BADANIA NEUROLOGICZNE DOWODZĄ, ŻE NAUKA JĘZYKA MIGOWEGO MOŻE MIEĆ POZYTYWNY WPŁYW NA ZDOLNOŚĆ KONCENTRACJI I NAUKI - POPRAWA PAMIĘCI.**
ZWIĘKSZENIE ZDOLNOŚCI KONCENTRACJI: WYMAGA SKUPIENIA NA GESTACH I MIMICE, CO MOŻE PRZYCZYNIĆ SIĘ DO POPRAWY KONCENTRACJI I UWAGI.
MIGANIE UŁATWIA NAUKĘ CZYTANIA, PISANIA I LICZENIA!

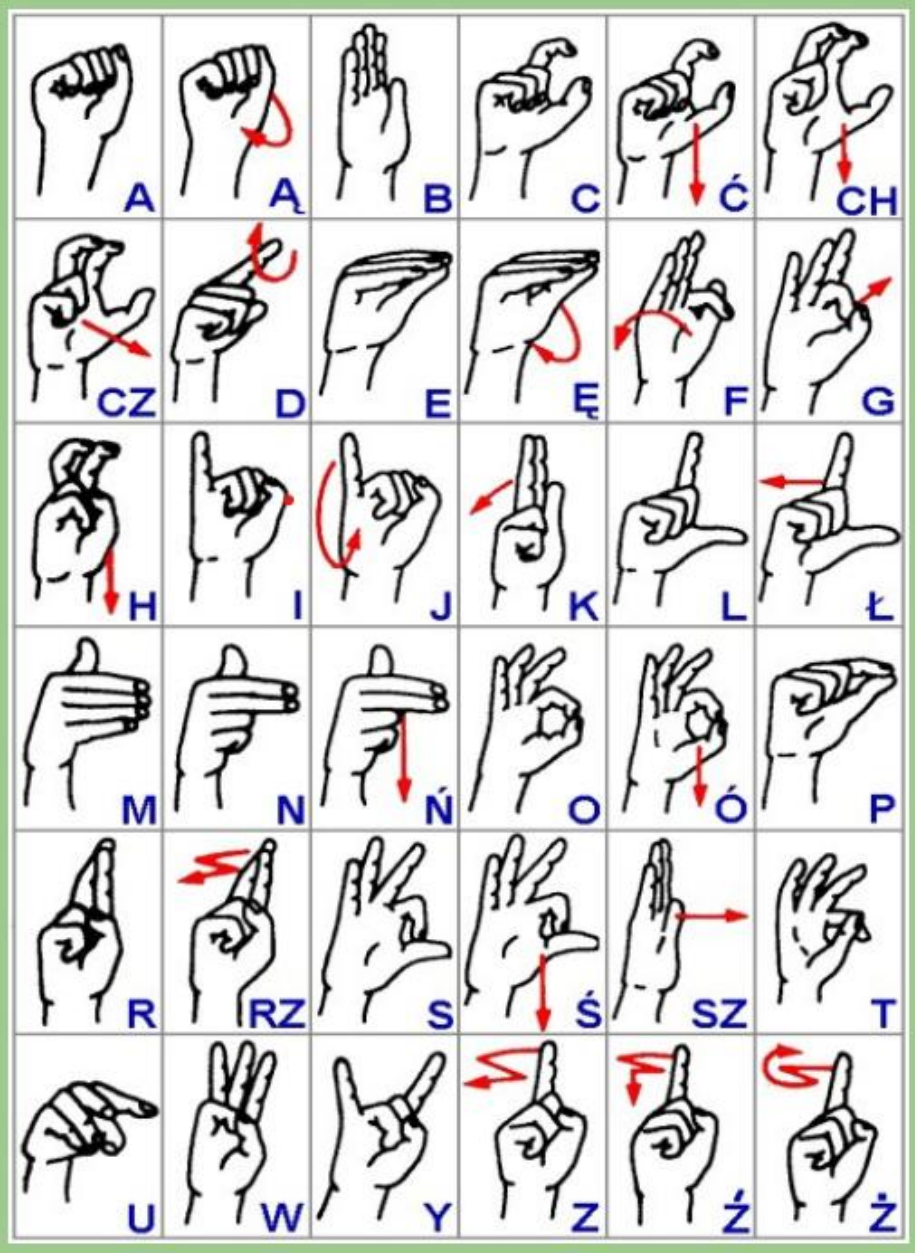
### Alfabet migowy -zapis graficzny






Dofinansowane przez Unię Europejską

4. Alfabet migowy – Karta nr 1




„Język migany w szkole 1" autorstwa Bogdana Szczepankowskiego to ważna publikacja dotycząca edukacji osób niesłyszących w Polsce. Opublikowana w 1988 roku przez Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.



Dofinansowane przez Unię Europejską

5. Karta z zakodowanymi zdaniami w alfabecie migowym – Karta nr 2

**Wykreślanka**







Dofinansowane przez
Unię Europejską